

Na pragu 10. godine podnošenja dokumentacije o transfernim cenama u Srbiji: iskustva iz prakse

U momentu kad se posledice pandemije virusa COVID-19 uveliko osećaju, iako karantin i druge mere deluju kao davno prošlo vreme, svet i privreda se suočavaju sa novim izazovima.

Naime, na globalnom nivou prisutni su visoki inflatorni pritisci, kao direktna posledica monetarnih politika vođenih za vreme pandemije. Dodatno, tržišta rada su se preokrenula, te se pred privredom pojavljuju novi izazovi pronalaženja i zadržavanja kadrova, prilikom ostvarivanja, do skora dominantnog cilja, maksimizovanja profita. Dalje, geopolitička nestabilnost i uticaj na cene energenata pogoršali su ekonomski položaj skoro svih privrednih društava u Evropi.

Takođe, svedoci smo činjenice da je američki dolar dostigao istorijski maksimum u poslednje dve decenije, nakon što su Federalne rezerve Sjedinjenih Američkih Država agresivno povećavale kamatne stope od marta 2022. godine. Dalje, gotovo sedmogodišnji period negativnog EURIBOR-a se okončao u julu 2022. godine, kada je Evropska Centralna Banka (ECB) izvršila povećanje kamatne stope, u pokušaju redukovanja inflacije u evro zoni.

Upravo u ovom periodu visoke neizvesnosti kako na makro tako i na mikro nivou, približavamo se obeležavanju prve decenije od krucijalne promene propisa u oblasti transfernih cena u Srbiji. Budući da trenutni ekonomski i finansijski uslovi, mogu u budućnosti samo doprineti uslozňjavanju interkompanijskih odnosa i posledično analize transfernih cena, ovo je dobar momenat da se osvrnemo na prvih 10 godina praktične primene regulative u oblasti transfernih cena.

Zapravo, čini se da je sa aspekta transfernih cena, trenutna situacija kompleksnija čak i od one u 2020. godini, kada su se pojavili različiti poslovni izazovi nastali kao posledica pandemije. Naime, 2020. godine su poreski obveznici, ali i Poreske uprave razumno očekivali smernice ili uputstva od regularnih tela za postupanje u vanrednim okolnostima pandemije. Posledično, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) je u decembru 2020. godine objavila dokument Smernice o implikacijama pandemije Covid-19 na transferne cene, kojima je dala preporuke za postupanje u okolnostima pandemije. Iako ovaj dokument nije dao konkretna rešenja za mnoge situacije sa kojima su se privredni subjekti susreli, poslužio je kao oslonac i osnova za rešavanje izazova kada je u pitanju analiza transfernih cena u svetlu konkretnih okolnosti prisutnih tokom pandemije. Suvišno bi bilo reći da o bilo kakvim smernicama i preporukama za postupanje u trenutnoj situaciji nema ni govora.

Stoga, u „(ne)iščekivanju” nove regulative, možemo se dotaći praktičnih izazova vezanih za postojeća pravila. Ukoliko se vratimo na aktuelnu temu kamatnih stopa i interkompanijskih zajmova, primetićemo da je Zakonom o porezu na dobit pravnih lica¹ uvedeno pravo primene opštih pravila o utvrđivanju cene transakcije po principu "van dohvata ruke" za interkompanijske zajmove (OECD pristup) u inicijalnoj verziji seta pravila o transfernim cenama (uvedenoj 2012. godine), dok, anegdote radi, još uvek nisu postojala detaljna uputstva za primenu ovog principa kod zajmova izdata od strane samog OECD-a.

Dodatno, shodno lokalnim pravilima, za sve koji se odluče za primenu OECD pristupa, uvedena je i uslovna primena OECD pristupa za sve zajmove obveznika. Iako je polazna premisa ovog zahteva jasna i nastoji da eliminiše manipulacije obveznika tj. "cherry picking" pristup u analizi, u praksi se pokazalo da je zahtev ipak preobiman (eng. burdensome) i teško sprovodiv.

Naime, čini se da se previdelo da primena OECD pristupa za finansijske transakcije kod privrednih društava, a ponekad i kod banaka zahteva korišćenje eksternih baza podataka (npr. Refinitiv Eikon, Bloomberg, Deal Scan) čija cena licenci nije zanemarljiva. Dalje, primena OECD pristupa je veoma složena i zahteva široko poznavanje karakteristika finansijskih instrumenata, te se postavlja i pitanje postojanja adekvatnih kadrova, kako na strani privrede tako i Poreske uprave koja će primenu ovog

¹ Član 61, Stav 4 Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

pristupa da kontroliše. Naime, i sam projekat OECD-a za analizu finansijskih transakcija trajao je godinama, a sam dokument Smernice za transferne cene u finansijskim transakcijama (engl. „*Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions*“) je objavljen tek u februaru 2020. godine.

Osim neekonomičnosti i složenosti analiza, važno je napomenuti da nisu svi zajmovi pogodni za primenu OECD principa, budući da zbog svojih karakteristika ne predstavljaju kandidate za koje je moguće pronaći eksterno uporedive podatke (npr. kratkoročni zajmovi).

Zakonska alternativa primeni OECD principa je primena kamatnih stopa „van dohvata ruke“ koje objavljuje Ministarstvo finansija (u daljem tekstu: propisane stope). Propisane stope su inicijalno zamišljene kao svojevrsna olakšica poreskim obveznicima, koja bi trebalo da obezbedi ekonomično sprovođenje analize i lako određivanje kamatnih stopa na nivou „van dohvata ruke“. Iako su propisane stope široko primenjene u praksi, one su takođe izazvale brojne probleme i nedoumice u praktičnoj primeni, naročito kod obračuna poreza po odbitku kod isplata kamata.

Primeru radi, kamatne stope za 2022. godinu su objavljene tek u decembru 2022. godine, te su se poreski obveznici koji nemaju mogućnost primene OECD pristupa tokom cele 2022. godine nalazili u procepu između čekanja objavljivanja stopa, neisplaćivanja kamate u inostranstvo ili primene objavljenih kamatnih stopa za 2021. godinu, pa onda eventualne korekcije već podnetih prijavi kada propisane stope za 2022. godinu bude objavljene. Nažalost, jedino raspoloživo mišljenje Ministarstva finansija na ovu temu iz 2017. godine² navodi da se u situaciji kada propisane kamate za konkretnu godinu nisu objavljene, analiza sprovodi primenom OECD pristupa, a kao što je gore objašnjeno, ovo ipak, na žalost, nije jednostavna vežba.

Objavljene stope „van dohvata ruke“ za 2022. godinu (za RSD i EUR) su uprkos očekivanjima da će uzeti u obzir trend rasta kamata koji je bio prisutan u 2022. godini ipak objavljene u nižoj vrednosti od stopa prethodne godine.

Dalje, ne postoje jasna pravila kako se obračunava prosečno stanje zajma u drugoj valuti, na koje se primenjuje propisana stopa, te se u praksi nailazi na razlike u obračunu prosečnog stanja zajma, te posledično razlike u obračunu korekcije osnovice poreza na dobit po osnovu zajmova itd.

Takođe, primena propisanih kamatnih stopa „van dohvata ruke“ za definisanje kamate u ugovorima o dugoročnom zajmu se pokazala kao administrativno zahtevna (naročito kod zajmova iz inostranstva), budući da sa sobom povlači aneksiranje ugovora o zajmu na godišnjem nivou.

Na kraju, imajući u vidu neekonomičnost i nepogodnost primene OECD principa za sve zajmove, kao i praktične probleme primene propisanih stopa istaknutih iznad, verujemo da je ova tema vredna razmatranja i ažuriranja pravila. U prilog tome govore i tekuća dešavanja, inflacija i rast kamatnih stopa, te ne bi bilo loše preispitati trenutnu politiku određivanja propisanih stopa. U suprotnom, postoji rizik da kamatne stope „van dohvata ruke“ za 2022. godinu, kad napokon budu objavljene, neće biti prilagođene trenutnim uslovima u privredi.

Na kraju, želimo da se osvrnemo na još jednu temu koja je česta tema specijalista transfernih cena. Naime, strukovno žustra diskusija se vodi oko pitanja da li je zahtev regulative da poreski obveznik sam obračuna i iskaže korekciju transfernih cena u Poreskom bilansu dobro ili loše zakonsko rešenje? Iako praktičari nisu došli do uniformnog zaključka u ovom pogledu, ovom prilikom bi naglasili da verujemo da bez ovog zahteva ne bi došlo do ovako ozbiljnog pristupa ovoj oblasti od strane privrede u Srbiji.

Članak pisan za Biznis i finansije, Biznis TOP

Autori članka:

Jelena Miljković, direktor odeljenja za transferne cene

Anja Vučak, menadžer odeljenja za transferne cene

² Mišljenje Ministarstva finansija, br. 011-00-219/2017-04 od 27.3.2017. godine